

Det fjärde rummet

En modell för stöd och behandling för barn
som utsatts för våld och övergrepp

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

**Det fjärde rummet - en modell för stöd och behandling för barn
som utsatts för våld eller övergrepp**

Utgiven av
Stiftelsen Allmänna Barnhuset
© november 2019

Illustrationer: Hectornado
Ansvarig utgivare: Cecilia Sjölander

Box 241 49, 104 519 Stockholm
Besöksadress: Linnégatan 89C
Tel: +46 8 679 60 78
info@allmannabarnhuset.se

ISBN: 978-91-86759-40-7

Publikationen kan laddas ner på:
www.allmannabarnhuset.se

Innehållsförteckning

Förord	5
Introduktion	6
Det fjärde rummet – en modell för stöd och behandling	10
En region med kunskap om våld mot barn	11
Barnahus i centrum av modellen	12
Varför är en region med kunskap om våld viktigt?	12
Utveckla det fjärde rummet!	15
Tre målgrupper för Barnhusets fjärde rum	16
Innehållet i Barnhusets fjärde rum	19
En ny ingång till Barnahus	20
Satelliter	21
Grundläggande principer	22
Samordning och Barnahuslogg	22
Stöd och behandling direkt och parallellt med utredning	23
Personkontinuitet	25
Helhetsperspektiv	25
Evidensbaserad praktik	26
Vägen till ett fungerande fjärde rum	27
Slutord	30

Förord

När barn som utsatts för våld och övergrepp inte får tillgång till den rehabilitering de är i behov av strider det mot såväl svensk lagstiftning som FN:s konvention om barnets rättigheter. Det är också kostsamt för samhället i stort, för barnen själva, för deras familjer och för andra personer i deras närhet.

Vid FN:s toppmöte i september 2015 antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030 med dess 17 globala mål för hållbar utveckling. Ett av dessa mål (16:2) handlar om att eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn. Nyckeln till ett framgångsrikt genomförande av agendan är att det i samhället finns en bred delaktighet i omställningen.

Under tre år har Stiftelsen Allmänna Barnhuset på uppdrag av regeringen arbetat med ett utvecklingsprojekt med syfte att ta fram en modell för stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp, sexuellt våld eller annat fysiskt våld. Arbetet har skett i nära samarbete med fem regioner i Sverige. Den modell som är slutprodukten av vårt utvecklingsprojekt presenteras här. I framtagandet av modellen har personal inom kommun, landsting och ideella organisationer bidragit, liksom barn och föräldrar som generöst delat med sig av sina erfarenheter i intervjuer. Åsa Landberg har tillsammans med Bengt Söderström skrivit denna sammanfattning av modellen och vägledning för att införa den.

Bakgrunden till projektet är att barn som varit med om våld eller övergrepp inte alltid får det stöd och den behandling som de behöver och har rätt till. I stora delar av landet faller barn och föräldrar mellan stolarna. Ingen har egentligen överblick över vilka insatser som finns. Ingen har i uppdrag att hålla ihop allt det barnet behöver få för sin rehabilitering. Det är helt enkelt väldigt rörigt.

Jag hoppas att den modell vi presenterar i denna rapport – *Det fjärde rummet* – ska vara ett stöd för de kommuner och regioner som aktivt vill arbeta för att förbättra möjligheterna för att våldsutsatta barn ska få tillgång till rehabilitering och för att uppnå målet att eliminera våld mot barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset
November 2019

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare

Introduktion

Våld mot barn är ett gigantiskt folkhälsoproblem. Det innebär stora konsekvenser för såväl enskilda barn och deras anhöriga som för samhället i stort. Barn som utsatts för våld löper ökad risk för en lång rad av beteendemässiga, fysiska och psykiska hälsoproblem, både omedelbart efter händelsen och under uppväxten och vuxenlivet. Barn som utsatts för våld löper också en ökad risk att i sin tur utsätta andra. Men våld går att förebygga och konsekvenserna av våld kan stoppas eller mildras med hjälp av stöd och behandling till de drabbade.

Trots en tydlig målsättning om att inget barn ska utsättas för våld, drabbas en stor andel barn och unga av våld i Sverige under uppväxten.¹

I en nationell kartläggning från Stiftelsen Allmänna Barnhuset har barn anonymt svarat på frågor om våld från vuxna under uppväxten. När alla de former av barnmisshandel som frågats om i undersökningen räknas in – fysiskt våld, psykiskt våld, försummelse, upplevt våld mellan vuxna i familjen och sexuella övergrepp – har totalt 44 procent utsatts för någon typ av barnmisshandel någon gång under livet, ofta inom familjen. Dessutom tillkommer det våld som barn utsätts för av andra barn.

Barn som utsatts för våld löper också en ökad risk att i sin tur utsätta andra. Men våld går att förebygga och konsekvenserna av våld kan stoppas eller mildras med hjälp av stöd och behandling till de drabbade.

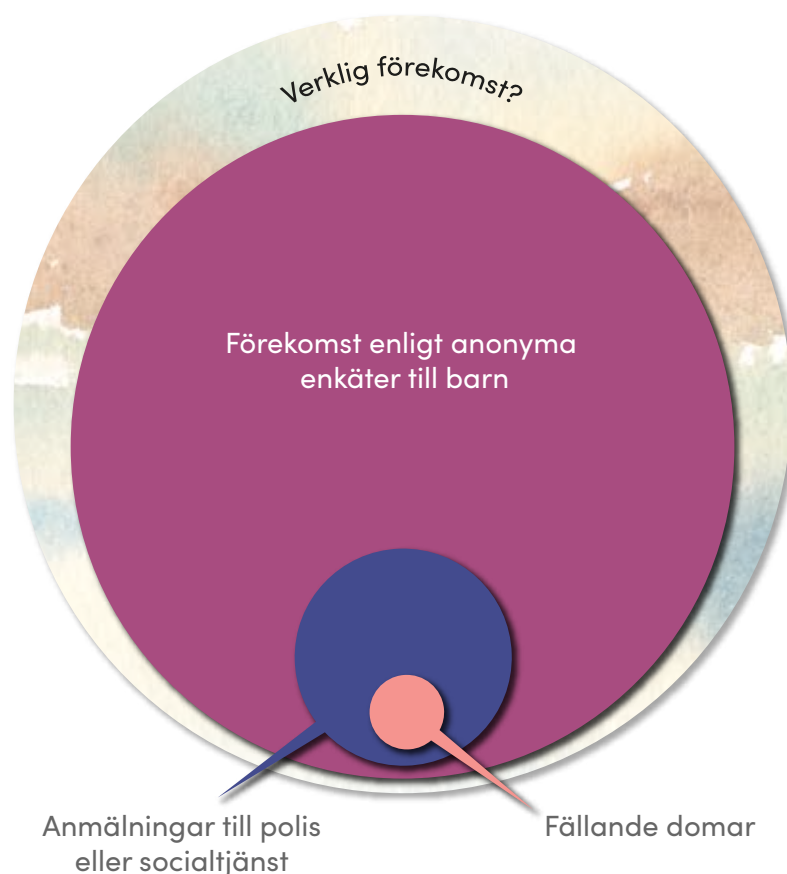
1. Landberg, Å. Jernbro, C. & Janson, S. (2018). Våld löser inget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Majoriteten av den barnmisshandel som elever har utsatts för är mindre allvarligt våld vid enstaka tillfällen. Men, nästintill nio procent har varit utsatta för tre eller fler olika former av barnmisshandel och samma elever har dessutom ofta utsatts för grövre och upprepad misshandel.

Det våld som leder till anmälan eller fällande dom är enbart en liten andel av allt våld som förekommer. Anonyma enkätundersökningar ger en mer rättvis bild av hur problemet ser ut, samtidigt som den reella förekomsten kan vara högre eftersom utsatta grupper som till exempel späda barn eller barn med funktionsnedsättning inte kan rapportera om vad de varit med om.

Den nationella kartläggningen visar att endast en mindre andel av barnen som utsatts för våld av vuxna får professionell hjälp, dessutom är många av de barn som fått det missnöjda.²

Figur 1. Förekomst av våld mot barn. En schematisk bild.

2. Landberg, Å. Jernbro, C. & Janson, S. (2018). Våld löser inget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Rätten till en uppväxt fri från våld och till bästa möjliga hälsa

FN:s barnrättskommitté gör en vid tolkning av begreppet våld mot barn. Den innefattar alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försummelse, misshandel eller utnyttjande – däribland sexuella övergrepp, oavsett ålder på förövare. Kommittén understryker att barn kan uppleva våld från vuxna, men att våld också kan förekomma bland barn. Dessutom skadar vissa barn sig själva. Kommittén är medveten om att olika former av våld mot barn ofta förekommer samtidigt. Den betonar att både pojkar och flickor riskerar att utsättas för alla former av våld, men att utsattheten för våldet delvis är olika och också upplevs olika beroende på kön.³

FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) gäller för alla barn i Sverige. Några av artiklarna är särskilt aktuella när det gäller stöd och behandling för barn som utsatts för våld:

- **Artikel 19.** Barnet har rätt till skydd mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp. Det innefattar bland annat sociala program som syftar till att ge barnet och de personer som har hand om barnet nödvändigt stöd.
- **Artikel 24.** Barnet har rätt till bästa möjliga hälsa och tillgång till hälso- och sjukvård och rehabilitering. I sin allmänna kommentar om rätten till hälsa betonar FN:s barnrättskommitté särskilt att alla hälsovårdstjänster och hälsovårdsprogram för barn ska uppfylla kriterierna; tillgång, tillgänglighet, godtagbarhet och kvalitet.⁴ Sverige har enligt FN:s barnrättskommitté en strikt skyldighet att säkerställa att alla barn har tillgång till hälso- och sjukvård samt andra relevanta tjänster.⁵ Tjänster och program måste finnas i tillräcklig omfattning för att vara tillgängliga. På primärvårdsnivå innebär 'tillgängliga' att tjänsterna ska vara fungerande samt fysiskt och ekonomiskt tillgängliga för alla grupper av barn.⁶ Sverige har också skyldighet att säkerställa att det finns personal i tillräckligt antal och med rätt utbildning för att varje barn ska ha tillgång till barnhälsovård.⁷
- **Artikel 34.** Barnet har rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.
- **Artikel 39.** Barnet som blivit offer för vanvård, utnyttjande, försummelse, tortyr, väpnade konflikter eller annan omänsklig behandling har rätt till rehabilitering och social återanpassning. Rehabilitering och återanpassning ska äga rum i en miljö som främjar barnets hälsa, självrespekt och värdighet.

3. Barnombudsmannen (2014). Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 8 (2006). Barnets rätt till skydd mot kroppslig bestraffning och andra grymma eller förnedrade former av bestraffning. 4. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 15: Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, punkt 112 ff. 5. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 15: Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, punkt 28. 6. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 15: Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, punkt. 25. 7. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 15: Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, punkt 27.

Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) är hälsa ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, och inte enbart frånvaro av sjukdom och andra åkommor.⁸ Rätten till hälsa handlar därmed inte enbart om att barn ska få lämplig vård i rätt tid. Barn har även rätt att växa upp, utvecklas och leva under förhållanden som främjar deras hälsa på bästa sätt. Rätten till hälsa är central för att barnet ska kunna ta del av alla rättigheter i konventionen. Rätten till hälsa är också beroende av att många andra rättigheter i konventionen förverkligas.⁹

Målet för hälso- och sjukvården i Sverige är en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. Ambitionen är att alla ska beredas lika vård oavsett vem man är och var man bor och vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Vården ska bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård.¹⁰

När barn inte får tillgång till stöd och behandling efter att ha utsatts för våld eller övergrepp innebär det att Sverige brister i sina åtaganden enligt såväl barnkonventionen som svensk lag.

När barn inte får tillgång till stöd och behandling efter att ha utsatts för våld eller övergrepp innebär det att Sverige brister i sina åtaganden enligt såväl barnkonventionen som svensk lag.

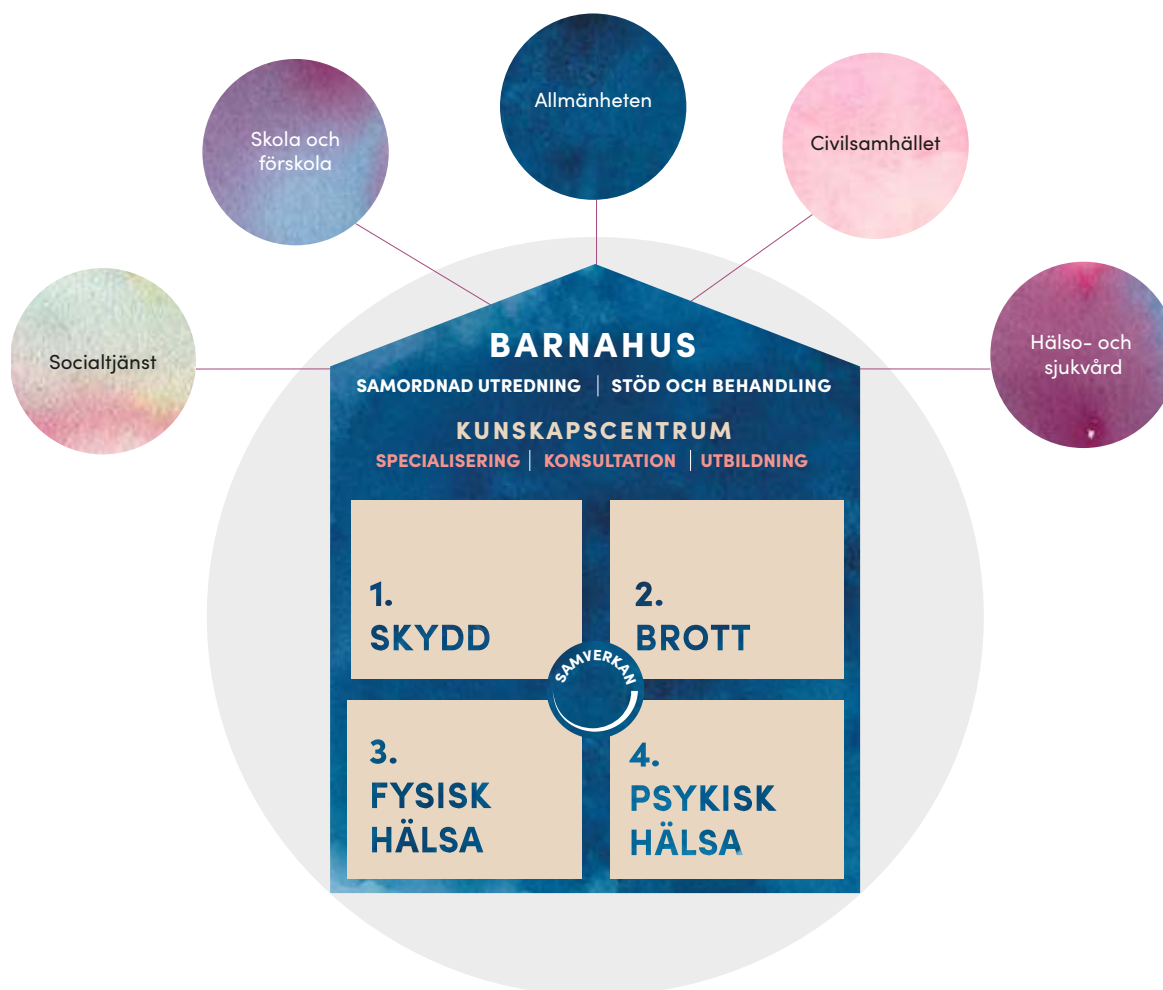
8. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 15: Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, 2013, punkt 4. 9. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 15: Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, 2013, punkt 2, 4 och 7. 10. 2-2a §§ hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) (HSL).

Det fjärde rummet – en modell för stöd och behandling för barn som utsatts för våld eller övergrepp

På uppdrag av regeringen har Stiftelsen Allmänna Barnhuset under åren 2016-2019 arbetat i ett projekt för att ta fram en modell som kan användas för att fler barn ska få tillgång till behandling efter att ha utsatts för våld eller övergrepp. Projektet har innefattat fem regioner i Sverige.¹¹ Vi har kallat den modell som tagits fram för *Det fjärde rummet* och den presenteras här.

I korthet bygger modellen på en region med kunskap om våld mot barn, med ett Barnahus där barn utreds vid misstanke om våld eller övergrepp samt erbjuds information, stöd och behandling. Den innefattar också en koncentration och en samordning av resurser för behandling av barn i Barnhuset och en möjlighet för barn, anhöriga och viktiga vuxna att komma tillbaka för stöd och behandling när behov uppstår.

Figur 2. Det fjärde rummet – en modell.

11. Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2019). Stöd och behandling för barn som utsatts för våld eller sexuella övergrepp - Projektrapport och förslag till en modell. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

En region med kunskap om våld mot barn

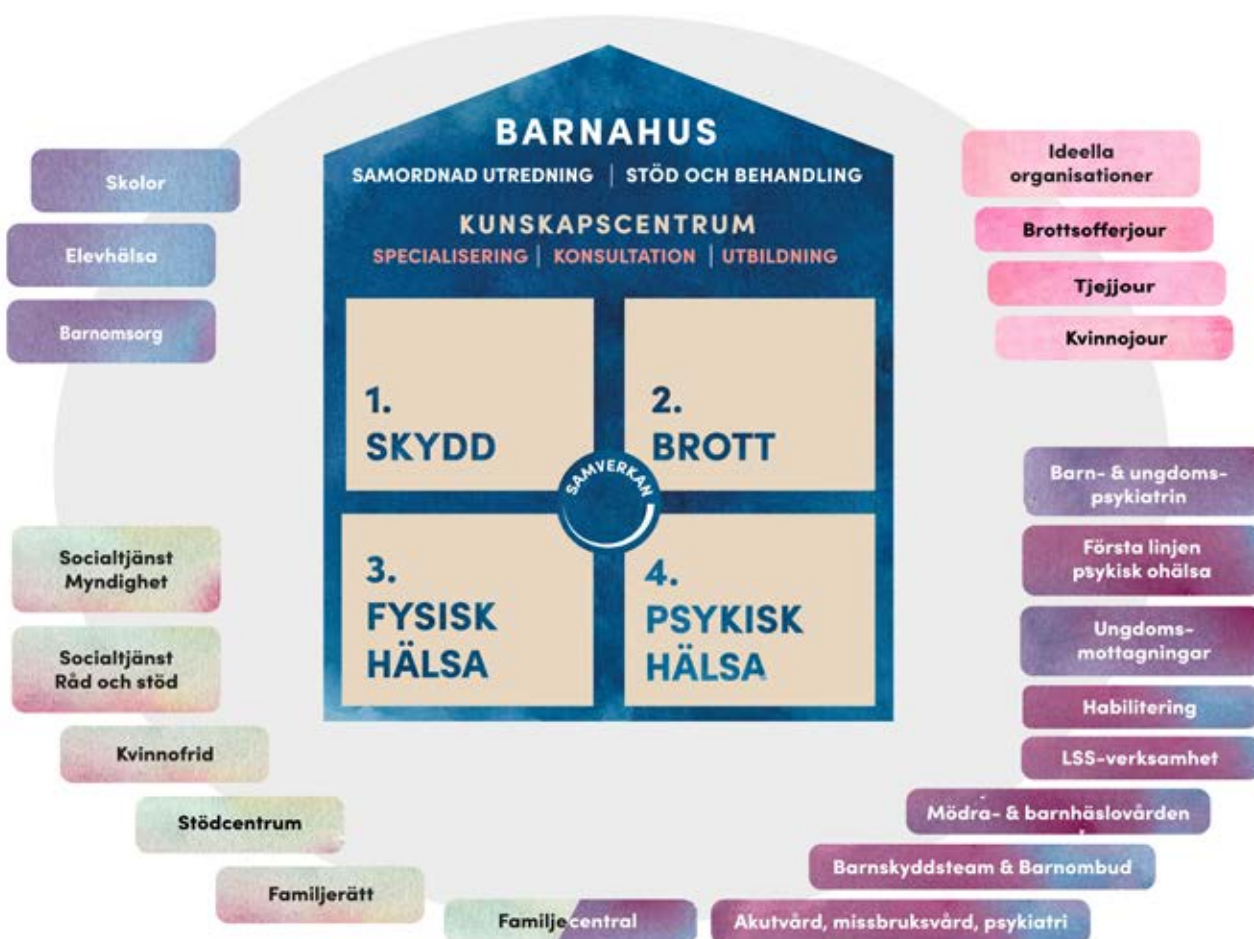
Projektets mål var att fler barn som utsatts för sexuella övergrepp eller misshandel ska få tillgång till behandling. För att det ska bli möjligt behöver kunskapen om våld mot barn höjas både hos professionella och hos allmänhet.

Barn och unga har rätt att få information om vad våld är och vart de kan vända sig om de eller en kompis blir utsatta. Skola och förskola är en lämplig plats för att ge sådan information. Det kompletteras genom lättillgängligt informationsmaterial på nätet och i skriftlig form.

Föräldrar och andra vuxna i barns närhet behöver stöd i att prata med barn om sexuella övergrepp och annat våld. För att kunna göra det behöver de själva få information om vad våld är och vart de kan vända sig om ett barn blir utsatt.

Professionella som möter barn inom till exempel skola och förskola, socialtjänst, hälso- och sjukvård och tandvård behöver grundkunskaper om våld mot barn. Det innefattar hur de kan informera barn, hur de kan ställa frågor till barn, hur de kan upptäcka våld, och hur de bör agera om de upptäcker våldsutsatthet. En viktig del är också hur de inom ramen för sina verksamheter kan bemöta och stötta utsatta barn på lång sikt. Barnahus är en lämplig aktör för att sprida sådan kunskap till professionella inom upptagningsområdet och för att kunna erbjuda konsultation om svårigheter eller frågor uppstår.

Figur 3. Verksamheter och organisationer kring det fjärde rummet.

Varför är en region med kunskap om våld viktigt?

I de regioner som medverkat i projektet blev kunskapen om omfattningen av våld mot barn och kunskapen om hur liten andel av de barn som utsatts för våld som kommer till myndigheternas kännedom en viktig insikt. Det blev tydligt att bred grundkunskap om våld mot barn var en nyckel för att informera, att ställa frågor, att anmäla och att erbjuda behandling. Det blev också uppenbart att det inte räcker att erbjuda behandling åt de barn som redan utsatts, det måste kombineras med tidigt förebyggande arbete som når alla barn i området.

En större kunskap om våld mot barn kan leda till att de barn som utsatts blir bättre bemötta av sin omgivning. Hur familj, lärare, vänner, klasskamrater och andra bemöter barn som utsatts i vardagen har stor betydelse för deras rehabilitering. Sekundär traumatisering genom ifrågasättanden och ryktesspridning kan därmed förhindras.

Kunskap är en färskvara. Information blir inaktuell, verksamheter omorganiseras och personal byts ut. Projektet visar att Barnahus kan ansvara för att uppdaterad och relevant information finns ute i regionens verksamheter och att informationsmaterial fylls på när det tar slut.

I intervjuerna med barn som utsatts för vålds- eller sexualbrott framkommer vikten av bemötandet från lärare, föräldrar och jämnåriga efter övergrepp. Allmän information om våld och övergrepp mot barn kan förbättra det bemötandet. De barn som intervjuats uppskattar när de fått information om våld och övergrepp. De barn som inte fått det saknar det, och tycks vara sämre rustade när de utsätts.¹²

Barnahus i centrum av modellen

Barnahus är en samverkansform vid misstanke om brott mot barn. Myndigheter samlas under ett tak och samordnar utredningar och insatser. Det innebär att barn får komma till en trygg och barnvänlig plats istället för att slussas runt mellan olika myndigheter. År 2019 var 222 av Sveriges 290 kommuner knutna till något av de 31 Barnahus som fanns i landet. Det innebär att ca 85 procent av landets befolkning lever i ett område med ett Barnahus.¹³ Kvaliteten på Barnahusen varierar dock kraftigt, inte minst vad gäller tillgången till stöd och rehabilitering för barnen och deras familjer.¹⁴

Ett sätt att beskriva Barnahus är att det har fyra rum.¹⁵ Rummen innehåller brottsutredning, skydd, fysisk hälsa och psykisk hälsa. I Sverige har olika myndigheter huvudansvar för olika rum. Men samverkan innebär att man hjälps åt, och gränsdragningarna är inte alltid tydliga. ”Taket” på huset består av kunskap.

12. Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2019). Stöd och behandling för barn som utsatts för våld eller sexuella övergrepp - Projektrapport och förslag till en modell. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. 13. Barnafriid – Nationellt Centrum för kunskap om våld mot barn. (2019). Slutrapport Utvärdering av Barnahus. 14. Landberg, Å. & Svedin, C.G. (2013). Inuti ett Barnahus – en kvalitetsgranskning av 23 verksamheter. Rädda Barnen. 15. Landberg, Å. & Svedin, C.G. (2013). Inuti ett Barnahus – en kvalitetsgranskning av 23 verksamheter. Rädda Barnen.

Det fjärde rummet innefattar stöd och behandling och har fokus på den psykiska hälsan. I den svenska modellen av Barnahus delar ofta flera myndigheter och verksamheter på ansvaret för att ge barnet och dess anhöriga stöd och behandling, barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och socialtjänsten har ett gemensamt ansvar. Det förekommer också att första linjens barn- och ungdomspsykiatri finns med i samverkan. På ett och samma Barnahus kan det finnas ett antal kommuner och ibland flera olika BUP-mottagningar i upptagningsområdet. Det innebär att det ofta uppstår gränsdragningsproblem. Det är inte något som uppstått i och med samverkan i Barnahus, men i och med samverkan i Barnahus blir problemen tydliga.

På Barnahus är "inträdesbiljetten" en polisanmälan om ett vålds- eller sexualbrott mot barn. Kommun och landsting avsätter resurser för att erbjuda brottsoffer och deras anhöriga stöd och behandling. Det innebär att det utvecklas specialiserad kunskap vad gäller våldsutsatta barn, men att verksamheten har fokus på den period som sammanfaller med polisanmälan och utredning. De barn och anhöriga som kommer i ett senare skede har idag inte samma självklara väg in till stöd och behandlingsinsatser. Det kan till exempel gälla barn som tidigare utretts för att de utsatts för brott och får symptom långt senare eller barn som utsatts i andra länder, men behöver behandling i Sverige.

Figur 4. Barnahusets fyra rum.

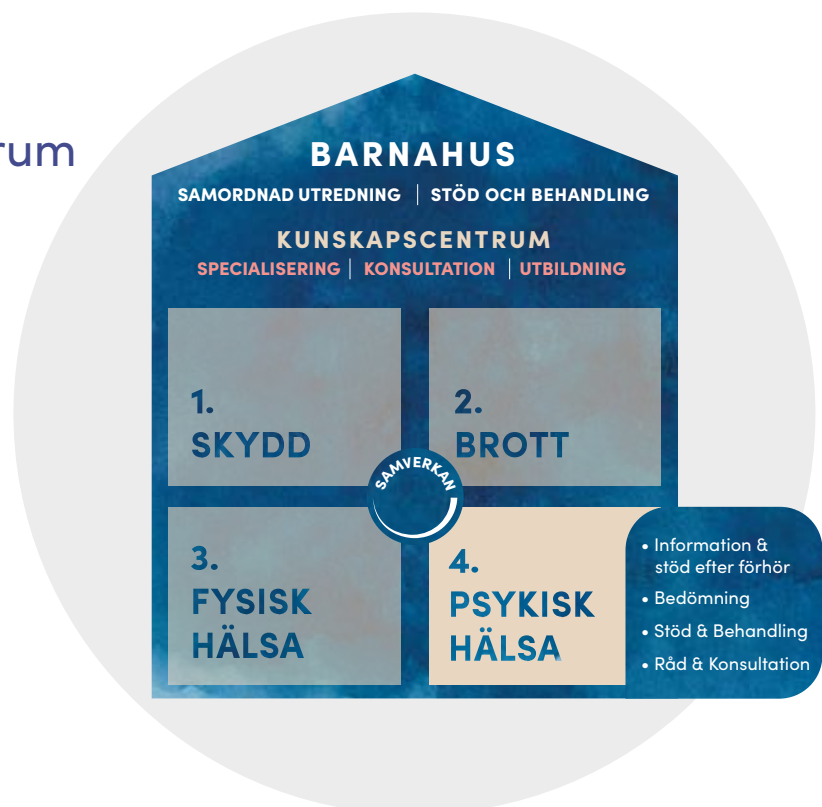
Barnahus i centrum av modellen

Samlad kunskap om våld mot barn

Tydligt barnperspektiv

Barnvänlig och trygg miljö

Ansvarar för uppdaterad och relevant information i regionen

Varför ska modellen bygga på Barnahus?

Barnahus har visat sig fungera bättre än tidigare arbetssätt i de nationella utvärderingar som genomförts. Barnahus är en plats där samtliga barn som misstänks vara utsatta för brott kan fångas upp direkt i samband med utredning.

I uppstarten av projektet var alla kommuner och landsting i Sverige inbjudna att medverka. Endast områden med Barnahus gick hela vägen och lämnade in en ansökan. Vår tolkning är att den myndighetssamverkan som finns i Barnahus är en förutsättning för att kunna utveckla en välfungerande organisation för att erbjuda stöd och behandling till barn som utsatts för våld.

Under projektiden har Barnahus haft en central roll för att samla och sprida kunskap och driva utvecklingen framåt i samtliga fem projektområden.

Barn och föräldrar som intervjuats lyfter betydelsen av den positiva miljö de mött i Barnahus. Både barn och föräldrar beskrev att miljön på Barnahuset var viktig för att de skulle kunna känna sig trygga. Såväl den fysiska miljön som bemötandet var viktigt för den positiva upplevelsen. Komponenter som samordning, barnperspektiv, kompetens och specialkunskaper om våld mot barn lyftes fram som viktigt och avgörande för familjerna.

”

Det säger
jag, alltså utan
dem, vi hade aldrig
klarat det.

Förälder om
Barnahus

”

Nej, för jag vill ändå säga, jag tror att
när jag säger att Barnahus och det har gett
oss hjälp, så tror jag ändå att du förstår vårt...
ja, men det är sånt som kanske inte jag tänker på
när det gäller den här organisationen här, hur... den
ene måste ringa och tala om, och det är någon som
bokat kalendern, någon som bokat möten och så här. Det
förstår ni, men det är det som har gjort att när vi... kan
jag säga då, glider in här och bara är och vi får göra det
vi behövde göra med ett förhör som kanske kan vara...
hade varit jättejobbigt om det hade varit så och så på
den här polisstationen så här. Så helheten med att ha
soc och barn... alltså psykolog och förhör på ett och
samma ställe, det har varit jätteviktigt.

Förälder om Barnahus

”

Så när man kommer in så finns
det liksom leksaker man kan leka
med dem för de som vill. Man känner
sig avslappnad. Ja, men det känns som
ett vardagsrum hemma hos någon. Utan
det är inte det här att någon kommer i
polisuniform eller att det är det här, svarta
väggar med ett bord, inga tavlor. Det blir
lite mer lugnt och skönt. Man känner
sig trygg och lugn.

Barn om Barnahus

Utveckla det fjärde rummet!

Arbetet i Barnahus kan delas upp i tre faser.

- **Förberedelsefas.** Fokus på koordinering, riskbedömning och kartläggning av vilka behov det enskilda barnet har inför förhöret.
- **Förhörsfas.** Omhändertagande av barn och medföljande när de kommer till Barnhuset och förhör med medhörning.
- **Uppföljningsfas.** Ansvara för en sammanhängande insatskedja för barnet. Viktiga faktorer är barnets behov, vilka insatser som barnet redan har och vad barnet kan erbjudas lokalt.¹⁶

Socialtjänstens arbete med att bedöma barns skyddsbehov och behovet av stöd för barn och familj är en central del i Barnhuset och i alla tre faser.

För att täcka behov av stöd och behandling behöver resurser koncentreras till Barnahus, men det innebär inte att alla resurser för våldsutsatta barn ska finnas där. Hänsyn behöver tas till avstånd, restider och till att fungerande verksamheter finns på annat håll i upptagningsområdet. Däremot behöver samtliga resurser i Barnhusets upptagningsområde vara kända och samordnas av Barnhusets fjärde rum. En viktig del i samordningen är att ha en aktuell bild av vilka resurser som finns i området, såväl inom offentlig som privat och ideell sektor.

16. Stefansson, K., Gundersen, T. & Bakketeig, E. (2012). Barnehusevalueringen 2012. Delrapport 2. En undersøkelse blant barn og pårørende, jurister og politifolk, samt ledere og ansatte. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA Rapport 9/2012 .

Tre målgrupper för Barnhusets fjärde rum

I samband med att ett barn utsatts för brott kan det finnas behov av:

- Information och krishantering i samband med avslöjande och brottsutredning.
- Information om möjlighet till behandling och bedömning av behandlingsbehov.
- Riktade behandlingsinsatser till barn som utvecklat symtom.
- Riktade behandlingsinsatser till föräldrar som utsatt barnet.
- Stöd i samband med exempelvis rättegång, domslut eller frisläppande av gärningspersonen.
- Stöd till familjen som helhet eller till enskilda familjemedlemmar för att underlätta vardagen och kunna hantera följderna av brottet. Föräldrar och syskon ska kunna få stöd oavsett om det utsatta barnet går i behandling just nu.
- Stöd till personer i barnets nätverk.

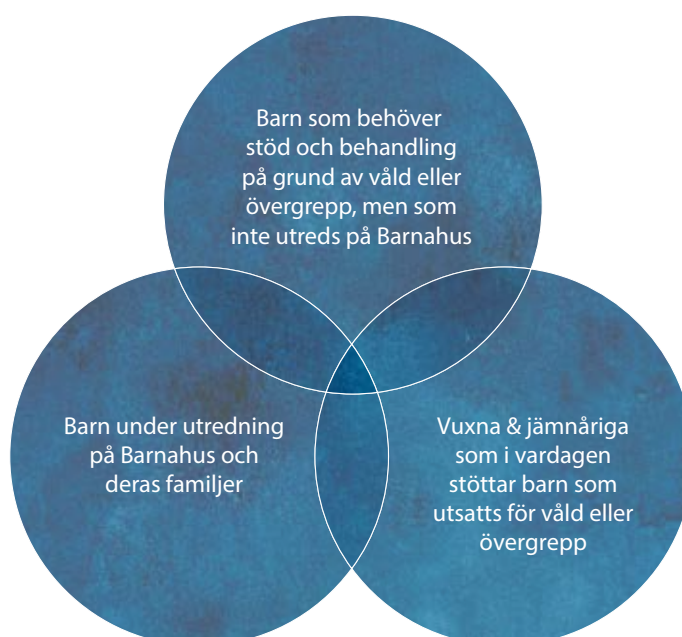

Det innebär att Barnhusets fjärde rum har tre målgrupper:

1. Barn under utredning på Barnahus och deras familjer.
2. Barn som behöver stöd och behandling på grund av våld eller övergrepp men som inte utreds på Barnahus. Det gäller till exempel:
 - Barn som utretts tidigare men som kommer tillbaka när symtom uppstår eller när det finns motivation och förutsättningar för behandling.
 - Barn som utretts på annat håll i landet och flyttat till området. I den gruppen finns också barn som placerats utanför hemmet (familjehem, HVB-hem och SiS-institutioner), barn på skyddat boende och barn med skyddade personuppgifter.
 - Barn som utsatts för brott i andra länder, till exempel under flykt eller krig. Barn som utsatts av andra barn eller av någon som avlidit.
3. Vuxna och jämnåriga som i vardagen stöttar barn som utsatts för våld eller övergrepp, till exempel:
 - Familjemedlemmar, släktingar eller personer i det privata nätverket som har en viktig roll vad gäller att stötta barnet.
 - Skol- och förskolepersonal, medföljande trygghetspersoner vid barnförhör.
 - Familjehemsföräldrar.
 - Personal på flyktingförläggning, HVB-hem mm.
 - Jämnåriga kompisar.

Konsultation och rådgivning kan ske utan att avslöja personuppgifter på det barn som är i fokus och kräver därför inte godkännande av barn och vårdnadshavare.

Figur 5. Målgrupper för Barnhusets fjärde rum.

Varför ska det fjärde rummet utvecklas?

I den senaste utvärderingen av landets Barnahus konstateras att det är önskvärt med en fokusförskjutning från tiden före barnförhöret till tiden efter. Samverkan i Barnahus är på många håll koncentrerad till inledningen av utredningarna med genomförandet av barnförhöret i fokus. Tiden efter barnförhöret, löpande information till barnet samt stöd och behandlingsinsatser förtjänar samma omsorg och kräver också samverkan.¹⁷

I kartläggningen var det tydligt att de områden som har mer behandlingsresurser på Barnahuset och specialiserade resurser knutna till Barnahuset fungerade betydligt bättre än övriga områden när det gäller att erbjuda barn och familjer stöd och behandling vid misstanke om brott. Dessa verksamheter fungerade också som en resurs för professionella i området. Det fanns en trygghet i att kunna konsultera och i att remittera till kunniga och erfarna behandlare.

I områden utan behandlingsresurser på Barnahus och utan specialiserade resurser ägnades mycket av personalens tid till att leta efter behandlingsresurser och att remittera till varandra. Trots det hamnade barn och deras familjer ofta mellan stolarna och maktkamper kunde uppstå mellan olika verksamheter då ingen av dem tyckte att behandling av ett barn var deras ansvar. Ingen hade överblick över hur utbudet av stöd och behandling såg ut i området. De som hade ett mer utbyggt fjärde rum i sitt Barnahus hade ett försprång som de andra inte kom ikapp.

Inom exempelvis socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri är personalomsättningen stor och det kan vara svårt att rekrytera personal. Möjlighet att kunna konsultera och rådfråga blir därför extra viktig.

”

Ja, alltså jag skulle vilja egentligen träffa folk som själv har varit ute i samma situation. Man känner sig så fruktansvärt ensam. Det har varit så mycket skuldbeläggelse i detta. Alltså man skäms ju något kopiöst, man skäms jättemycket.

Förälder

”

Jag hade det här Barnahus-KIBB:et egentligen. De kunde visa oss var ligger felet och hur kan vi hantera det.

Förälder

17. Barnafriid – Nationellt Centrum för kunskap om våld mot barn (2019). Slutrapport Utvärdering av Barnahus.

Innehållet i Barnahusets fjärde rum

En region behöver kunna erbjuda stöd och behandling i skilda former och på olika nivåer. Det innefattar:

- **Stöd och information till barn och familj direkt efter barnförhöret.**
Barn och deras familj har rätt till information och stöd. Behovet är extra stort när någon i familjen är misstänkt för brott, men finns även när den misstänkte förövaren är någon utanför familjen.
- **Bedömning av fortsatt behov av stöd och behandling.**
- **Stöd- och behandlingsinsatser som bygger på evidensbaserad praktik.**
- **Konsultationsstöd till personal i andra verksamheter i frågor om stöd och behandling för våldsutsatta barn och deras familjer.**
- **Stöd och information till viktiga personer i barnets närhet.**
Det kan handla om trygghetspersoner som följer med till barnförhöret, om personal från skola och förskola, om släktingar, fritidsledare eller idrottsledare. Detta stöd kan ges på en generell nivå utan att uppgifter om barnet eller utredningen röjs och blir därför oberoende av samtycke från barn och vårdnadshavare och oberoende av om de är aktuella för insatser.

Hur mycket av utbudet som koncentreras till Barnahus måste variera beroende på upptagningsområde och avstånd, men det fjärde rummet i Barnahus blir det nav som har överblick över utbudet, som kan hänvisa eller remittera barn och familjer till rätt instans och som kan uppmärksamma brister och grupper av barn som faller mellan stolarna.

”

Vi kanske skulle ha behövt det tillsammans. Vi kanske skulle behövt det separat men vi kanske skulle behövt det som familj. Hennes bror kanske skulle behövt det också egentligen.

Förälder om behandling

”

Sen är det ju skönt att komma hit och prata med folk som vet vad det handlar om. För jag fixar inte att gå och prata med en psykolog ute, som inte har jobbat med detta. För jag känner bara att jag kan lika bra prata med en vägg.

Förälder

”

Vi är en liten kommun och kan inte specialisera oss, om vi inte hade haft Barnahus att ringa vet jag inte vad vi hade gjort.

Socialsekreterare

En ny ingång till Barnahus

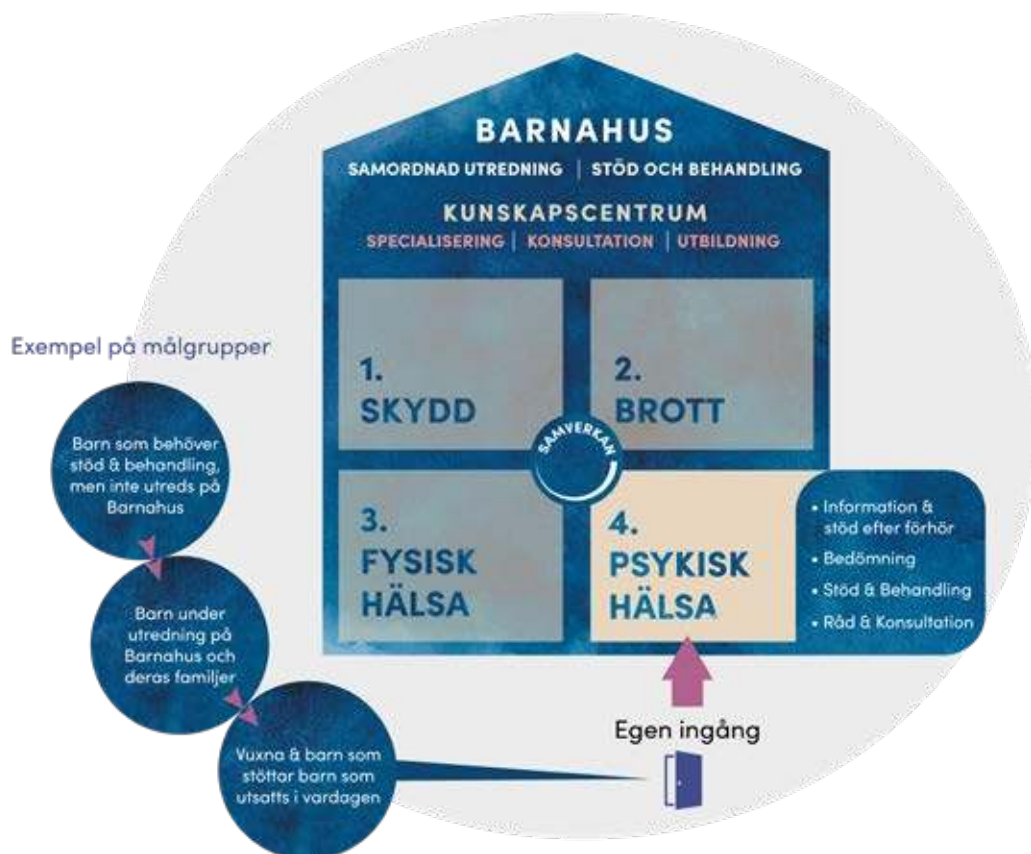
Det behövs en bred ingång för alla barn som misstänks vara utsatta för vålds- eller sexualbrott. Inträdesbiljetten är varken polisanmälan eller symtomnivå, utan att du själv eller ett barn i din närhet utsatts för våld eller övergrepp. Bedömning av behov och efterföljande erbjudande om stöd och behandling ska kunna ske direkt och utan övergångar.

Om resurser för stöd och behandling koncentreras till och samordnas via Barnahus innebär det också att denna funktion bör öppnas upp för barn som inte utreds på Barnahus. Symtom och behov av behandling kan uppstå efter en tid. Behandling kräver också motivation och en tillräckligt stabil livssituation, barn kan behöva komma tillbaka när förutsättningarna finns för att gå i behandling.

Andra orsaker till att barn inte passerar Barnahus för utredning kan till exempel vara att brotten skett i ett annat land (kanske i samband med krig eller flykt), misshandel av andra barn, sexuella övergrepp av andra barn eller en förövare som avlidit.

Ett ensidigt fokus på symtombelastning riskerar att utesluta barn som påverkats starkt och har rätt till rehabilitering, men som inte uppvisar symtom som passar verksamhetens krav. Det riskerar också att missa stöd till anhöriga och syskon. Ett ensidigt fokus på kategori av anmält brott riskerar i sin tur att missa multiutsatthet och tidigare belastning, barn delas in i fack utifrån brottskategori, inte efter behov av stöd. Barn som är i behov av stöd och behandling men som inte utreds just nu utesluts.

Figur 6. En ny ingång till Barnahusets fjärde rum.

Varför ska det finnas en ny ingång till Barnhusets fjärde rum?

Barnhusen har ibland kritiserats för att de "juridifierats". Det finns två genomsyrande idéer med Barnhusen, dels att skydda och stötta barnen (behandlingslogik), dels att effektivisera rättssystemet (straffrättslig logik). Dessa idéer och de därmed förknippade logikerna befinner sig i ett spänningsförhållande. Om den straffrättsliga logiken får tolkningsföreträde riskerar det att bli på bekostnad av behandlingslogiken.¹⁸

Ur rättsväsendets perspektiv är det brott som anmälts i fokus. Polisens förundersökning har till uppgift att avgöra om det går att bevisa att brott begåtts. Det innebär att deras arbete är retrospektivt och koncentrerat till enskilda händelser. Socialtjänsten och BUP har ett proaktivt uppdrag. För dem är inte huvudsyftet att utreda vad som hänt, utan att utreda och bedöma hur framtiden kan se ut. De ska också erbjuda skydd, stöd respektive behandling som kan förändra prognosen. När ett Barnhus organiseras utifrån polisanmälningar krävs att socialtjänst och hälso- och sjukvård hittar vägar för att bibehålla och stärka behandlingslogiken. En sådan väg är att öppna upp det fjärde rummet i Barnhus för samordning av och genomförande av behandling för de våldsutsatta barn som är i behov av det istället för enbart de barn där det finns en aktuell förundersökning om brott.

Ett Barnhus med alla som jobbar med våldsutsatta barn vore en dröm.

Psykolog

Borde vara självklart att första linjen för psykisk hälsa finns med på Barnhus.

Vårdchef

Nej, men det här stället är ju jätteviktigt, där man har en plats där folk... där man inte behöver ränna runt. Skulle vi har ränt runt till polis och sjukhus och psykolog och... alltså, där man faktiskt får komma, där alla kommer till en. För man är ändå så sargad som familj.

Förälder

Satelliter

I upptagningsområden med stora geografiska områden kan Barnhus behöva organisera sitt arbete genom att inrätta fler lokaler eller mobila team för att komma närmare barnen. Ett Barnhus kräver ett visst underlag för att kunna utveckla specialistkompetens, men det finns inget som hindrar att det innefattar flera olika lokaler.

18. Johansson. S. (2011) . Rätt, makt och institutionell förändring. En kritisk analys av myndigheters samverkan i Barnhus. Rättssociologiska institutionen, Lunds universitet.

Grundläggande principer

Samordning och Barnahuslogg

Upptagningsområdet i ett Barnahus kan bestå av många olika kommuner och täcka en stor geografisk yta. Upptagningsområdet kan bestå av en storstad eller av flera mindre städer, men det vanligaste är en kombination av städer och glesbygd/landsbygd. Det innebär att det inte finns en gemensam lösning för att organisera lokaliseringen av stöd- och behandlingsutbudet på ett och samma sätt i Barnahus.

Viktiga grundprinciper är dock att minska ned på antalet aktörer, koncentrera resurser till Barnahus och att samordna resurserna genom Barnahus. Men för att undvika att resor och avstånd blir för långa behöver möten med barnen och deras föräldrar ske på olika orter i upptagningsområdet. Det kan ibland innebära att personal behöver resa.

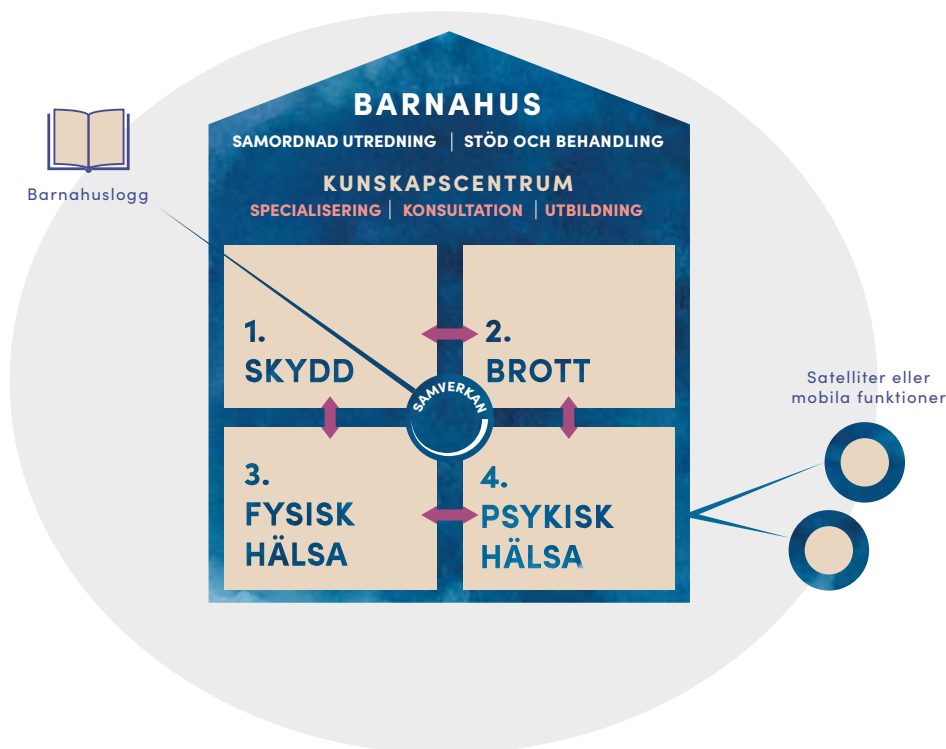
Ytterligare en viktig princip är samverkan med civilsamhället och ideella organisationer som kan erbjuda såväl fördjupad kunskap som stöd- och behandlingsinsatser. Det gäller i hög grad såväl ungdoms-, tjej- och kvinnojourer som brottsofferjourer, men även andra lokala verksamheter.

Det löpande arbetet i Barnahus och samordning av stöd- och behandlingsinsatser underlättas om en Barnahuslogg införs. En barnahuslogg är en tidslinje med få och enkla punkter som ger en överblick över vad barnet varit med om på Barnahus i kontakt med de olika myndigheterna. Den kan ge en förståelse av vad som hänt i kontakt med myndigheterna och vilka beslut som fattats. Eftersom barnahusloggen endast innehåller kortfattad information bör den dessutom innehålla information om vart barnet (eller vårdnadshavaren) vänder sig för att kunna ta del av mer fullständig dokumentation hos respektive myndighet. Det innebär att en Barnahuslogg behöver innehålla uppgifter om de tjänstemän som varit inblandade, vad de heter, vilken uppgift de haft och vilken myndighet de representerar. En barnahuslogg kan med nuvarande lagstiftning endast föras av socialtjänsten för de barn som är föremål för en barnavårdsutredning.¹⁹

19. Landberg, Å., Kaldal, A. & Eriksson, M. (2019). Barnets väg genom Barnahus (i press). Stockholms universitet.

Figur 7. Samverkan och Barnahuslogg.

Stöd och behandling direkt och parallellt med utredning

Stöd och behandling behöver sättas in direkt och parallellt med utredning.

Det som sker vid avslöjande och anmälan om våld är ofta omtumlande. Samhällets insatser för att utreda kan innebära ett stort ingrepp i familjen. Att bli förhörd och intervjuad respektive anmäld och utredd är en ovan situation för både barn och föräldrar.

Vikten av att ge barn och föräldrar krisstöd, direkt och parallellt med utredning är ett av de tydligaste resultaten i projektet. I uppföljningsintervjuer beskriver socialsekreterare ett paradigmskifte efter att deras kommun infört modellen Efter Barnförhöret. I modellen ges krisstöd till barn och föräldrar samma dag som ett barn förhörts om misstänkt barnmisshandel.²⁰ Behandlingspersonal ger föräldrarna stöd att ta emot socialtjänstens och polisens information och gör ett hembesök samma dag där barn och föräldrar får hjälp att prata om det barnet varit med om under dagen och stöd att hantera situationen. Barn och föräldrar erbjuds sedan uppföljning och fortsatta krissamtal.

Stöd att hantera avslöjande, anmälan och myndigheters ingrepp, parallellt med utredning är angeläget ur ett barnrättsligt perspektiv, men också för att det är effektivt. Krisstödet ger också goda förutsättningar att erbjuda de barn och föräldrar som är i behov av det fortsatt

20. Elfström, H., Landberg, Å., & Olofsson, G. (2017). Efter barnförhöret – en modell för att ge stöd och information till barn och föräldrar vid misstanke om barnmisshandel. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

stöd eller behandling. I flera kommuner har det medfört kortare utredningstider och mer behandling. Några kommuner har vidareutvecklat arbetssättet och erbjuder nu en motsvarande form av krisstöd vid alla orosanmälningar om barn.

”

Ja, det var jag som ringde. Ja, det var det. Och det var tack vare En väg in, för jag visste ingenting om Barnahus, har aldrig hört talas om det tidigare.

Förälder

”

De gör ett bra jobb, fast de tar väldigt lång tid på sig. Jag vet att det tar lång tid för dem.

Barn

”

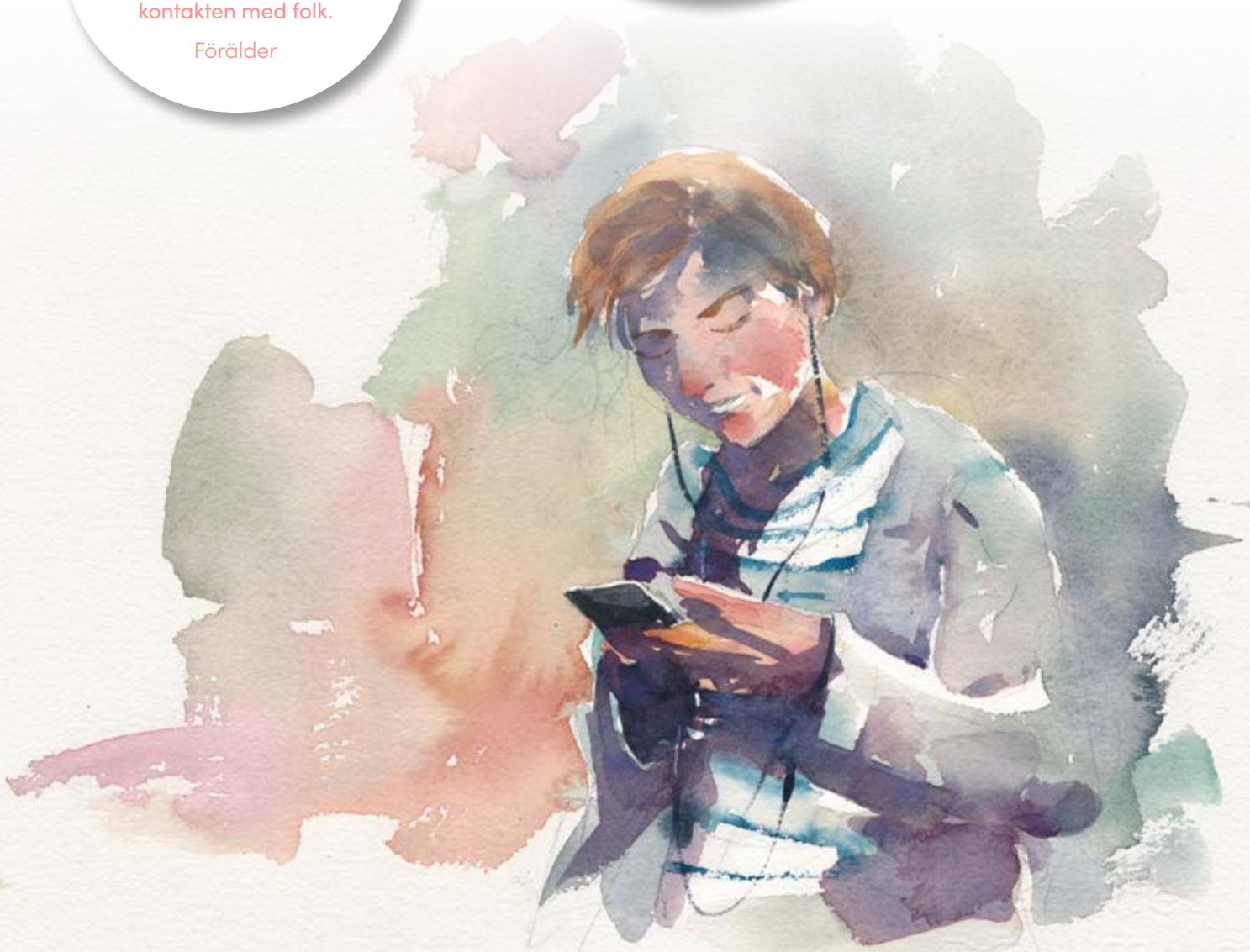
Efter Barnförhöret var det viktigaste framsteget i projektet. Ger även tydligare vårdkedja. Har gjort att fler barn får hjälp. En fantastisk lättnad för socialsekreterare och blir en start på vårdkedjan. Har förbättrat arbetsmiljön för socialsekreterarna och interna samarbetet inom öppenvården.

Styrgruppen i ett projektområde

”

Där hade jag känt att hade någon kunnat pressa på lite mer för att få till någonting för barnen, och inte bara lämnat det till mig, mig att ringa och ta kontakten med folk.

Förälder

Personkontinuitet

När barn utsatts för brott blir ofta många olika professionella från olika myndigheter inblandade. Det innebär att ett enskilt barn kan möta väldigt många olika vuxna. Samverkan i Barnahus har som ett syfte att undvika att barn utsätts för nya påfrestningar genom dessa olika möten. En strävan bör vara att bibehålla personkontinuitet även när det gäller stöd och behandling. Detta gäller speciellt när ett barn eller en anhörig fattat förtroende för och knutit an till en enskild behandlare.

Så i det mötet där, det var också en lyckoträff liksom. Så just psykologen var min livlina under hela den tiden, för det var ju mycket problem där.

Förälder

Helhetsperspektiv

De barn som utsätts för flera olika typer av våld är de som utvecklar mest symtom och är i störst behov av behandling. Samtidigt är utbudet av behandling ofta fragmenterat och uppdelat på olika brottskategorier. Det kan innebära att det finns en enhet för barn som utsatts för sexuella övergrepp, en enhet för barn som bevittnat våld och en tredje för personer som utsatts för hindersrelaterat våld.

Uppdrag att erbjuda behandling för olika typer av symtom är också uppdelat på olika myndigheter och verksamheter; krisreaktioner, problem i familj och nätverk, beteendeproblem, skolproblem, traumasymtom, lättare psykisk ohälsa eller psykiatriska tillstånd.

Utan helhetssyn och samordning ökar risken att viktiga behandlingsinsatser aldrig blir av, avbryts eller motverkar varandra.

Barnahus blir den verksamhet i regionen som har uppdrag att arbeta för att de barn som utsatts för våld eller övergrepp får tillgång till det stöd och den behandling de har rätt till.

Erfarenheter från projektet visar att samverkan kräver:

- avtal mellan samverkande myndigheter och verksamheter,
- en eller flera samordnare med uppdrag och tid att leda samverkan och koordinering,
- att myndigheter och andra aktörer får kunskap om varandras uppdrag, arbetssätt och resurser,
- att samverkande parter regelbundet träffas och bygger tillit,
- uthållighet och repetition när rutiner och överenskommelser glöms och personal byts ut,
- flexibilitet och fokus på barnets bästa vid oförutsedda omständigheter.

Evidensbaserad praktik

Stöd och behandling ska bygga på evidensbaserad praktik. Det innebär att den professionelle väger samman:

- sin egen expertis
- bästa tillgängliga kunskap
- den enskildes situation, erfarenheter och önskemål vid beslut om insatser.

I behandlingsarbete och socialt arbete finns vetenskapliga studier gällande olika metoder i begränsad omfattning.²¹ De studier som finns behöver beaktas, men även andra kunskapskällor är viktiga vid val av metod. Det gäller också den kunskap som den enskilde professionelle och arbetsplatsen samlar in. När det saknas evidensbaserade metoder för en viss målgrupp eller ett visst problemområde innebär det större utmaningar än annars.

När det gäller utformningen av behandling är såväl föräldrars som barns synpunkter viktiga att beakta. Verksamheten bör dock utgå från barnets bästa och ge möjlighet för barn att vara delaktiga i utformningen av stöd och behandling, såväl i allmänhet som i sin egen behandling.

21. Svedin, C.G. & Nilson, D. (2017). Kunskapsöversikt om stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp och fysisk misshandel. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Vägen till ett fungerande fjärde rum

För att kunna införa modellen Det fjärde rummet krävs en period av gedigen kartläggning och planering innan själva omorganisationen kan genomföras. Omorganisationen måste förankras med beslut på såväl politisk som förvaltningsnivå och med nya avtal. Vi har delat in arbetet i ett antal faser.

- Kartläggning
- Planering
- Förankring
- Omorganisation och samlokalisering
- Utbildning

1. Kartläggning av vilka resurser som finns i upptagningsområdet och hur samordningen ser ut.

Hinder för att barn som utsatts för våld eller övergrepp och deras familjer ska erbjudas behandling kan finnas på flera nivåer. Det kan handla om det övergripande systemet, om samordning, om enskilda verksamheter eller om hinder hos barnen och familjerna själva.

En central del i kartläggningen är att undersöka om stöd och behandling för våldsutsatta barn har tillgång till rimliga resurser. Om så inte är fallet behöver det åtgärdas genom resurstillskott eller omfördelningar. I ett område med stora reella brister på behandlingsalternativ behöver det åtgärdas innan andra åtgärder vidtas. Dessa riskerar annars att bli verkningslösa eller rentav kontraproduktiva.

2. Planering av de förändringar som krävs för att uppnå målet att fler barn som utsatts för våld eller övergrepp ska få stöd och behandling.

Det är viktigt att lägga tid på planering och att involvera de verksamheter som berörs i planeringen, så att konsekvenser av förändringen tänks igenom och blir kända hos dem som kommer att beröras.

3. Förankring av planen och eventuella revideringar.

4. Genomförande av omorganisation och samlokalisering.

5. Utbildningsinsatser. Dessa är inte en engångsföreteelse utan något som behöver återkomma regelbundet i takt med att personalen byts ut.

6. Kontinuerlig fortbildning, nätverkande och utbyte med andra Barnahus är en förutsättning. Barnahus kan få uppdrag att regelbundet inventera behovet av utbildning i anslutna verksamheter.

40–20–40 istället för 10–90. Hade varit bättre att lägga 40 % på kartläggning, 20 på insats, 40 på analys. Vi gick för snabbt in i åtgärd.

Medlem i en lokal styrgrupp för projektet

Hinder på systemnivå. Exempel:	Möjliga lösningar:
Otillräckliga resurser.	Beräkna vilka resurser som krävs för att uppnå en rimlig standard. Arbeta för att avsätta eller omfördela resurser.
Särskilda målgrupper utan behandlingsalternativ.	Regional samverkan vad gäller mer ovanliga grupper. Flexibel målgrupp med målet att inget barn ska hamna mellan stolar. Konsultation med andra, mer erfarna verksamheter eller områden.
Bristande kunskap om våld och övergrepp mot barn bland professionella i upptagningsområdet leder till att få våldsutsatta barn upptäcks, eller till att de barn som upptäcks inte får stöd och behandling.	Barnahus som en resurs för generella utbildningsinsatser riktade mot till exempel skola, förskola, hälso- och sjukvård, tandvård, med mera. Möjlighet för professionella att konsultera Barnahus i specifika ärenden.

Hinder i samordning och samverkan. Exempel:	Möjliga lösningar:
Långsam start. Istället för att erbjuda stöd och information direkt vid avslöjandet avvaktas utredning hos polis och socialtjänst innan kontakt erbjuds.	Använd arbetsmodellen Efter barnförhöret . Genomför insatser parallellt med utredning. Ge barn och föräldrar grundläggande information om möjlighet till stöd och behandling.
Bristande samverkan mellan behandlingsverksamheter och utredande socialtjänst/rättsväsende.	Koncentrera samverkan och samordning till Barnahus. Inrätta en Barnahuslogg med tydlig överblick över vad olika myndigheter gör för ett individuellt barn.
Svårigheter i samarbete mellan verksamheter och organisationer som erbjuder behandling. Mycket tid ägnas åt remitteringar och åt att avvisa barn och familjer.	Koncentrera resurser, samverkan och samordning till Barnahus. Öka kunskapen om varandras uppdrag, ansvar och förutsättningar. Gemensam fortbildning för olika yrkesverksamma.
Bristande överblick. Professionella känner inte till vilka behandlingsalternativ som finns.	Koncentrera samverkan och samordning till Barnahus.
Bristande kunskap om och respekt för andra myndigheters arbete.	Gemensamma utbildningssatsningar och erfarenhetsutbyte.

Verksamhetsspecifika hinder. Exempel:	Möjliga lösningar:
Otillräckliga resurser.	Beräkna vilka resurser som krävs för att uppnå en rimlig standard. Arbeta för att avsätta eller omfördela resurser.
Stor personalomsättning.	Analysera vad personalomsättningen beror på. Upprätta en plan för att minska personalomsättningen.
Brist på utbildning/adekvata metoder för målgrupperna.	Ta fram en kompetensutvecklingsplan. Genomför utbildning av personalen. Arbeta för nyrekrytering och introduktion med utbildning.
Brist på lyhördhet gällande vad barn och familjer behöver.	Ett tydligt barnrättsperspektiv. Flexibilitet och individuell anpassning.

Hinder på individnivå. Exempel:	Möjliga lösningar:
Brist på kunskap hos barn och/eller föräldrar om vilka följder våld och övergrepp kan få och vilket stöd som erbjuds.	Informera alla barn som misstänks vara utsatta och deras föräldrar.
Misstroende mot myndigheter hos föräldrar och/eller barn. Misstänkta vårdnadshavare säger nej till behandling.	Informera alla barn som misstänks vara utsatta och deras föräldrar. Erbjud krisstöd direkt vid anmälan och parallellt med utredning. Resurser för motiverande samtal.
Praktiska hinder (till exempel dålig ekonomi, långa restider).	Flexibilitet hos personal och individuell anpassning.

Slutord

Effekterna av våld mot barn kan leva kvar länge om barn inte får tillgång till rehabilitering. *Barnmisshandel är fruktansvärt och kan ärra barn för livet. Jag själv har och går fortfarande igenom det och det gör riktigt ont, speciellt psykiskt. Ingen förtjänar att bli behandlad illa*, skrev ett barn i en av Stiftelsen Allmänna Barnhusets studier.²² Våld mot barn är kostsamt, för individer och för samhället.

Många av de som arbetar med att ge barn och föräldrar olika typer av insatser sliter med att orientera sig, hitta varandra och samverka. Många föräldrar kämpar också med att hitta rätt instans för sitt barn och misslyckas ibland. Andra föräldrar förmår inte att vara de som tar initiativ till rehabilitering för sitt barn, på grund av egna krisreaktioner, på grund av skuld och skamkänslor eller på grund av svårigheter som funnits innan brotten avslöjades. När inte professionella har en överblick över var de kan få hjälp, kan de inte heller guida föräldrarna rätt. Vår bild är att myndigheternas arbete blir ineffektivt och tidskrävande utan en tydlig organisation för samverkan och en utsedd aktör som har en överblick över vilka resurser som finns i upptagningsområdet.

När misstanke om vålds- eller sexualbrott mot barn uppstår innebär det oftast att många olika myndigheter startar utredningar och insatser parallellt. Barnahusmodellen är ett sätt att kompensera för att effekterna av brott mot barn är splittrat på flera myndigheter. De senaste decenniernas satsning på myndighetssamverkan vid utredning av brott mot barn har gett resultat, men fokus har ofta legat på samverkan mellan socialtjänst, polis och åklagare vid anmälan och i samband med det första barnförhöret hos polisen.

Det är hög tid att samma omsorg ägnas våldsutsatta barns chans till återhämtning och till god psykisk hälsa efter att våldet avslöjats. Även detta kräver samverkan. Samverkan behöver starta direkt när misstankar om brott uppstår så att barn, föräldrar och andra familjemedlemmar får tillgång till stöd- och behandlingsinsatser omgående och att negativa effekter av myndighetsingripanden motverkas. Samverkan behöver också sträcka sig längre än så, så att rehabiliteringen av barn, och stöd till föräldrar och familjemedlemmar organiseras i en tydlig vårdkedja med möjlighet att återkomma när behov uppstår efter en tid.

22. Jernbro, C. & Landberg, Å. (2018). Det är mitt liv! Om sambandet mellan barnmisshandel och att inte få välja sin partner. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Projektet har visat att det går att förbättra förutsättningarna för att barn som utsatts för vålds- eller sexualbrott ska få tillgång till stöd och behandling. En tydlig slutsats är att resurserna för stöd och behandling av våldsutsatta barn behöver koncentreras, samordnas och koordineras. En annan tydlig slutsats är att det är mest effektivt att bygga på den myndighetssamverkan som redan finns i Barnahus.

Genom att utvecklas enligt modellen Det fjärde rummet har kommuner och landsting bättre förutsättningar för att tillsammans arbeta för att alla barn som utsatts för våld eller övergrepp får tillgång till det stöd och den behandling de har rätt till. Barnahus fjärde rum kan även utgöra navet för det förebyggande arbetet och ta ansvar för information och utbildning om våld och övergrepp mot barn.

För att helt uppnå målet att barn ska få tillgång till den rehabilitering de har rätt till efter våld och övergrepp krävs dock större förändringar som behöver nationella lösningar.

- Det saknas nationell styrning som slår fast att barn som misstänks vara utsatta för brott ska utredas i en barnvänlig miljö där berörda myndigheter samlas och samverkar under ett tak, och där brottsutredning, skydd, samt fysisk och psykisk hälsa beaktas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser det som angeläget att en sådan styrning tillkommer, så att alla barn i landet har tillgång till ett Barnahus vid behov.
- Det saknas en nationell samordning av verksamheten i Barnahus. En myndighet bör få ett sådant uppdrag. En slutsats är att det behövs tydligare riktlinjer för vilka arbetsuppgifter Barnahusen ska ha i de olika faserna. Målet är inte detaljstyrning utan ett likvärdigt utbud över landet och bättre kvalitet.
- Befintlig lagstiftning förhindrar gemensam statistikföring och försvårar därmed uppföljning och planering av verksamheten i Barnahus. Lagstiftningen gör det också svårt att följa det enskilda barnets väg genom Barnahus. I praktiken innebär detta att ingen har en helhetsbild av vilka insatser som ges till våldsutsatta barn i allmänhet eller för ett enskilt barn. Det krävs en lagändring som gör det möjligt för samverkande parter att dela information under hela utredningen, att föra gemensam statistik och en Barnahuslogg för varje enskilt barn på Barnahus.

Det fjärde rummet - en modell för stöd och behandling för barn som utsatts för våld och övergrepp

Under tre år har Stiftelsen Allmänna Barnhuset på uppdrag av regeringen arbetat med ett utvecklingsprojekt med syfte att ta fram en modell för stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp, sexuellt våld eller annat fysiskt våld. Arbetet har skett i nära samarbete med fem regioner i Sverige.

Bakgrunden till projektet är att barn som varit med om våld eller övergrepp inte alltid får det stöd och den behandling som de behöver och har rätt till. I stora delar av landet faller barn och föräldrar mellan stolarna. Ingen har egentligen överblick över vilka insatser som finns. Ingen har i uppdrag att hålla ihop allt det barnet behöver få för sin rehabilitering. Det är helt enkelt väldigt rörigt.

När barn som utsatts för våld och övergrepp inte får tillgång till den rehabilitering de är i behov av strider det mot såväl svensk lagstiftning som FN:s konvention om barnets rättigheter. Det är också kostsamt, för samhället i stort och i för barnen själva, för deras familjer och för andra personer i deras närhet.

Den modell som är slutprodukten av vårt utvecklingsprojekt presenteras här. I framtagandet av modellen har personal inom kommun, landsting och ideella organisationer bidragit, liksom barn och föräldrar som generöst delat med sig av sina erfarenheter i intervjuer.

Vi hoppas att vår modell ska vara ett stöd för de kommuner och regioner som aktivt vill arbeta för att förbättra möjligheterna för att våldsutsatta barn ska få tillgång till den rehabilitering de har rätt till.

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att stödja metod- och kunskapsutveckling i syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer. Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) och fokuserar på att öka kompetensen hos professionella som möter barn, genom att utveckla och sprida kunskap från forskning och praktik. Vi ger bland annat anslag till barn- och ungdomsforskning, driver egna utvecklingsprojekt, anordnar konferenser och seminarier samt ger ut böcker i aktuella frågor.

Läs mer om oss på www.allmannabarnhuset.se